

מלבד חמ"ט בריה, שהיו ידועים עוד בדורות קדומים, הנחשבים על מעינות הסיידן הכלורי ומצוינים ביחוד במעלת חומם הגבוהה (60 מעלות במקורם) ובשיעור-הגפרית האצור בהם, - ישנם עוד מעינות אחרים ממזרח לדגניה, הדומים לחמי-טבריה. אלה הם מעינות-חמה ליד הירמוק, המנוצלים על ידי חברה ערבית. המעינות המצוינים ביותר בארץ-ישראל, לפי דעת מומחים ידועי-שם, הם חמי-הגפרית של עין אל מֶרְחָה אשר מדרום למסדה, המכילים שיעור גבוה של ברזם. מחוץ למעינות הנ"ל יש עוד כעשרים מעינות ידועים אחרים, שאינם מנוצלים עדיין כל עיקר, אם כי בין אלה יש מעינות מי-שתיה, ומי-שולחן, שאין דוגמתם בכל המזרח. כן יש כאן מעינות מי-רפואה, שאפשר היה לשלוח אותם גם לחוף-לארץ, ובוה אני רואה את עיקר ערכם מבחינה מסחרית. על חשיבות הדבר אפשר לעמוד אם נזכיר, לשם השואה, את המעינות המפורסמים של צ'כוסלובקיה: קרלסבד, מרינבד ופרנצנאסבד. בארץ-ישראל מצויים מעינות חשובים בערכם מאלה, ואפשר לומר, כי עד עכשיו לא נעשה כמעט דבר לניצול האוצר הטבעי הזה. חמי-טבריה ואל-חמה יוצאים אמנם מכלל זה, אבל היקפם של אלה אינו רב, בעוד שכאן צפונות אפשרויות גדולות, לא רק על ידי יצירת מרכזי רחצה וריפוי עולמיים, כי אם גם על ידי יצוא של מי-שתיה וריפוי ומלחיהם. עד עכשיו נוהגים אנו, להפך, להביא את כל אלה, במידה רבה, מחוף-לארץ.

ל ק ט כ ל כ ל י

חקירת חופי הים בארץ-ישראל מבחינה כלכלית

המוצעות בזה, ולתת לאנשים אלה את האפשרות לעבוד במקצועם. כך, למשל, אנו מוצאים לפי סטטיסטי-קת תורכיות מסחריות ישנות, מסוף המאה הקודמת, ששווי השנתי של אכספורט הספוג הנשלח אז בחופי סוריה היה יותר מ-400,000 פרנקיט בזהב, וכאן יש לציין שתי עובדות חשובות: א) הצלילה לשליית הספוג היתה נעשית בעת ההיא בדרך פרימיטיבית לנמרי, מבלי להסתייע בכל מכשירי-צלילה שהם, אם לא נחשוב כמכשיר את האבן שהצולל היה תופס בידו לשם צלילה מהירה יותר. שכרם של הצוללים והשוליים האלה בסוריה היה נמוך ביותר בעת ההיא. וכשבאה בראשית המאה הזאת הצעה נוחה ביותר מאמריקה אל שוליי-הספוג האלה, המנוסים מדורות, נדרו פתאום

מכוני המחקר המעטים שנוסדו בארץ עושים עבודה חשובה ובמשך זמן קצר קנו להם שם בעולם, עד כי גם נופים מעוניינים בחוף-לארץ דורשים לפתחם; ואולם, עד היום חסרות כאן בארץ שתי תחנות מחקר חשובות ביותר: תחנת-מחקר לסוציולוגיה שימושית של צמחים, ותחנה לחקירת חופי הים. סבור אני, כי נחוץ לעורר את תשומת-לב המוסדות המוסמכים לחסרון זה, על מנת לכונן באמצעים מועטים את שתי תחנות המחקר האלה, החשובות מאד לבנין הארץ. חוקרים בעלי שם ושיעור-קומה בין-לאומי, הדרושים לתחנות אלה, נמצאים כיום בארץ במידה מספקת, והם המשמשים ערובה לכך כי חושננה תוצאות מדעיות בעלות ערך לכלכלה הארץ-ישראלית. יש רק צורך להקים את תחנות-המחקר